

Boerderij De Peppel, Kerkweg 21 Spankeren

Aan de Kerkweg in Spankeren staan twee boerderijen die 'de Peppel' en 'het Loo' heten. Vroeger heetten deze boerderijen respectievelijk 'het Grote Loo' en 'het Kleine Loo'. Zij staan op de plek of in de buurt van de plek waar meer dan acht eeuwen geleden '*de curtis toe Loe*' heeft gestaan. Een curtis (ook wel 'vroonhof' genoemd) was een 'herengoed', dat in de tijd van het hofstelsel ontstond en eigendom was van de landsheer, als zodanig was het een domeingoed. Volgens dr. D. Otten was de hof 'het Loo' in de 12^e eeuw eigendom van de graven van Gelre. De hof behoorde tot de tweede ontginningsperiode in de 11^e en 12^e eeuw. Vanuit de hof werden ontginningsactiviteiten ontplooid. De naam 'Loo' doet echter een vroegere oorsprong vermoeden. De naam is afkomstig van het Germaanse '*lauha*', dat 'bosje op hoge zandgrond' betekent. Later werd de betekenis 'bos' of 'open plek in het bos'. Dat wijst op een vroege ontginning. Een vroege bewoning is ook aangetoond door RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., dat in 2006 in Spankeren een inventariserend veldonderzoek heeft uitgevoerd. RAAP concludeerde dat het Spankerense gebied vanaf de prehistorie een permanente en relatief dichte bewoning heeft gekend. In de bodem rondom de twee boerderijen werden vuurstenen artefacten gevonden uit de prehistorie, daarnaast scherven aardewerk uit de bronstijd, ijzertijd en de middeleeuwen. Op ongeveer 125 meter van 'de Peppel' vandaan werd archeologisch bouwpuin aangetroffen, recht tegenover de Beukenlaan. Deze laan voert in een rechte lijn naar het huis 'de Bockhorst'. De vindplaats van het archeologisch puin markeert mogelijk de plek waar ooit '*de curtis toe Loe*' heeft gestaan. De plek ligt dicht bij een vennetje dat waarschijnlijk een zogenaamde pingo-ruïne is en waar kwelwater aan de oppervlakte komt. Een pingo is een heuvel die ontstaan is in de ijstijd door een ijslens in de grond. Bij afsmelting van de ijslens ontstond een laagte waaromheen vaak een wal voorkomt. De laagte met wal wordt een pingo-ruïne genoemd. Destijds vestigde men zich graag bij een dergelijk ven, schoon kwelwater dicht bij de woonplek was van groot belang.

Het oudste document waarin de hof 'het Loo' is vermeld is uit 1179. Het handelt over de schenking door graaf Hendrik van Gelre van een eiland, dicht bij 'Gomecenorde' gelegen, met de visrechten eromheen aan het benedictijnenklooster Oostbroek in Utrecht. Destijds lagen er door het sterke meanderen vele eilanden in de rivieren. Graaf Hendrik verbond het gebruik van het eiland en de visserij aan de curtis in Spankeren ('*insula et piscature cuidam curti in Spankeren*' (...)). De curtis was de latere 'Hof het Loo', die in 1179 dus in het bezit was van het klooster Oostbroek. Het klooster werd tussen 1112 en 1128 gesticht, dus het ligt voor de hand te veronderstellen dat of graaf Hendrik (1133 – 1182) of zijn vader Gerard II van Gelre (1129 – 1133) de curtis heeft geschonken aan het klooster. Dergelijke schenkingen werden vaak gedaan voor het zielenheil van de schenker of diens familie. Op het eiland zou later 'de Gelderse Toren' worden gebouwd. 'Gomecenorde' kan volgens Martijn Andela door verbastering via verschillende in oorkonden voorkomende namen zoals 'Gumsenoerde', 'Gomsenoirt', 'Gomsteler', 'Guemster', verbonden worden met 'de Gumster', de naam van een nog bestaande boerderij in Spankeren.

Hoe lang de 'hof het Loo' in het bezit is gebleven van het klooster Oostbroek is niet bekend. Echter op de lijst van geërfden van de marke van Spankeren en Soeren, die vóór 1339 is gemaakt, wordt de hof vermeld als '*des greven guet toe Loe*', dus vóór 1339 was de hof weer in het bezit van de graaf van Gelre. Uit dezelfde lijst blijkt dat 'de Hof het Loo' een belangrijk goed was, want de hof had recht op acht scharen,

vergelijkbaar met 'Avegoor' in Ellecom of de Commanderie in Dieren. De gemiddelde boerderij had recht op vier scharen. Een schaar is een stuk grond van een bepaalde grootte dat voldoende is om één volwassen rund (of het equivalent daarvan in andere dieren zoals schapen en paarden) één jaar te kunnen voederen.

Uit een oorkonde van 1434 blijkt Arnold van Egmond, hertog van Gelre, in dat jaar de hof te bezitten, want op 21 september werd geschreven: *'Hertog Arnold geeft aan Anszem van den Berge, zijnen bottelier, de rogge uit zijne bouwing te Spankeren, geheeten de Loe, in levenslang vruchtgebruik'*. Dat de 'Hof het Loo' een 'bouwing' werd genoemd betekent dat er een gewas (rogge) werd verbouwd, de hof was dus een landbouwbedrijf. Daarnaast was er nog een tweede functie en wel die van een soort belastingkantoor 'avant la lettre'. Boeren in de verre omtrek moesten er de tienden, die zij verschuldigd waren aan de hertog, afdragen. Dat wordt door vele bronnen aangetoond. Een voorbeeld bevindt zich in het archief van de Gelderse Rekenkamer: op de zaterdag na Allerheiligen, 6 november 1333, schonk Reinald II graaf van Gelre aan de 'malen' (markegenoten) van Brummen *'20 hoven 7 morgen'* (1 morgen is 0,865 ha) en *'1 hont'* (1 hont is 0,14 ha) *lands tot een erflynsgoed'*. De 'tyns' (belasting) moest worden afgedragen op de 'Hof het Loo'. Dit blijkt ook uit het *'Hertogs Thijnsboek gemerkt Loe, beginnende met het jaar 1449, berustende in het Hertogelijk archief van Gelderland, (Census domini ducis Gelre in curte Loe)*. In dit boek werden tijnsen opgetekend die op de 'Hof het Loo' werden betaald.

Blijkens een oorkonde die uit 1434 stamt, verklaarde Everwijn Banningh voor commandeur Mathijs vander Strate in Dieren, dat hij 32 jaar geleden gedurende 12 jaren 'bouwman' was van de hertog van Gelre zaliger op de *'hoff the loe gelegen in de kerspel van Spankeren'*. Door de formulering van de oorkonde lijkt 'bouwman' in dit verband als 'zetboer' te moeten worden begrepen, dat wil zeggen: de boer die voor de hertog het landbouwbedrijf voerde. Van zijn voorganger Herman then Curtenoever had Banningh gehoord dat de gebruiker van de hof 'het Loo' verplicht was om de pastoor van Spankeren jaarlijks één vim (ongeveer 100 korenschoven) rogge, één vim gerst en een slachtschaap te geven.

Dit wordt deels herhaald in een 'brieff' uit 1493 van Karel van Egmond, hertog van Gelre (1492 -1538). Hij memoreert in dit document dat zijn vader zaliger het vruchtgebruik van het 'Hof het Loo' aan Van den Berge zaliger had geschonken en dat het gebouw in deze periode was afgebrand. Vervolgens werd de hof door Van den Berge weer opgebouwd. In de brief werd ook beschreven dat de hertog de 'Hof het Loo' voor 12 jaren verpachte aan Bernt Kreyenvengher. Hij diende jaarlijks 18 malder (1 malder is 125 – 136,5 liter) rogge te leveren aan het hertogelijk hof te Arnhem of in Rozendaal. In de 'brieff' werd nog eens gewezen op de verplichting van de 'Hof het Loo' (schenking van rogge, gerst en een schaap) aan de pastoor van Spankeren. Het document is verder in feite een soort pachtcontract met verplichtingen voor Bernt Kreyenvengher ten aanzien van onderhoud van de gebouwen en beplanting van akkerranden met jonge eiken. De hertog had een rijswaard (een waard dicht bij een rivier waarop hout groeit) bij de IJssel als onderpand afgestaan aan Gijsbert van Meeckeren van 'de Rees' in Leuvenheim. Het onderpand was waarschijnlijk voor een geldlening. Karel van Egmond had voortdurend geld nodig om de vele oorlogen te kunnen bekostigen. Volgens het document wilde hij het geleende geld weer terugbetalen en de rijswaard opnieuw in gebruik nemen. Hij wilde de waard toevoegen aan het grondgebied van de 'Hof het Loo'. Bernt Kreyenfengher zou van de hertog rijshout krijgen om aan te planten en

palen om een krib in de IJssel te leggen. De bedoeling was om daardoor slib te laten bezinken en vast te leggen met het doel extra grond te verkrijgen.

In 1565 kochten jonker Carel van Gelre van 'de Gelderse Toren' en zijn echtgenote Fenna van Broechuijsen van het echtpaar Derrick Verwer en Lamberta Kreyefenger *'den hoffsteetgen ind bongart bijden hoff tho Loen'* (de kleine hof met boomgaard bij de 'Hof het Loo'. Daarnaast kochten zij van dezelfde verkopers een hof die nu 'Tasselder' heet en aan de Beukenlaan ligt. De Kreyefengers leken zich sinds 1493 tot belangrijke landeigenaren te hebben ontwikkeld, zij waren ook erfpachters van de Grote Hof te Loo. Mogelijk heeft Carel van Gelre door deze aankopen de hand weten te leggen op (een deel van) het oude domeingood. Door vererving is dat vervolgens naar zijn dochter Catharina en haar echtgenoot Herman van Delen gegaan.

Ergens in de 16^e eeuw is de functie van de 'Hof het Loo' verplaatst naar 'de Bockhorst'. Mogelijk heeft daarbij de tachtigjarige oorlog (1568 – 1648) een rol gespeeld. De 'Hof het Loo' kon slecht verdedigd worden, door de relatieve hoge ligging en het sterk grindhoudende zand kon de hof niet omgracht worden. De lagergelegen Bockhorst had wel een gracht. Dat heeft echter niet kunnen voorkomen dat 'de Bockhorst' zowel in 1572 als in 1624 door Spaanse troepen werd geplunderd en in brand werd gestoken.

Tot omstreeks 1600 is het 'Hof het Loo' één hof gebleven. De processtukken van Daniël van Theuven betreffende het gebruik van markegronden (1628) bevatten een belangrijke passage: *'Gelijck het oick mede kenlick is dat jonker van Delen zaliger (...) zijn goet tot Spankeren (...) nae zijn gelieven in drie verscheijden erven heeft gedeelt (...)'* wijlen jonker van Delen had zijn goed in Spankeren in drieën gesplitst om zo het recht te krijgen op drie schaapsdriften naar de markegronden. Het moet hier om Herman van Delen gaan van de Gelderse Toren, omdat hij de enige Van Delen in Spankeren was die vóór 1626 is overleden. Ligt hier misschien de oorsprong van het ontstaan van de 'Grote Hof het Loo' en de 'Kleine Hof het Loo'? Het moet dan hebben plaatsgevonden tussen 1595 en 1603. Herman van Delen was in 1595 gehuwd met Catharina van Gelre en kreeg toen 'de Gelderse Toren' als domicilie. Daarnaast is er een koopakte uit 1603 bewaard gebleven, die handelt over de koop van de helft van *'erff ende goet het Cleijne Loe'*, waarbij twee strobergen en een schaapskooi hoorden. In de koop was ook betrokken de helft van *'de hoffstede die Gronou'* (nu 'Gronouwe' aan de Beukenlaan). In 1603 werd voor het eerst van de 'Hof het Kleine Loo' gesproken! Het is merkwaardig dat de kopers jonker Herman van Delen en zijn echtgenote Catharina van Gelder waren, in korte tijd moeten zij dan de hof verkocht en weer teruggekocht hebben. De verkopers waren Jacob Dunnewalt en Johanna Vervoort, *'eheluijden'*. De andere helft van de hof behoorde toe aan Johan Gruyter. Volgens *het Register van Heeren goederen op Veluwen'* heeft Gruyter zijn helft op 5 maart 1603 *'verpand voor den tijd van negen jaren aan Hermen van Delen en sijn huijsvrouw'*.

Carel, de zoon van Herman van Delen heeft 'de Gelderse Toren' in 1653 verkocht aan zijn zuster en zijn zwager. Waarschijnlijk heeft hij minstens de 'Grote hof het Loo' zelf gehouden. Carel werd in 1651 ambtsjonker van het schoutambt Rheden. Een van de voorwaarden om ambtsjonker te kunnen worden was het bezit van minstens 25 morgen land. Om ambtsjonker te blijven kon Carel dus niet al zijn grond verkopen. Zijn zoon, die weer Herman heette, volgde zijn vader op als ambtsjonker en werd in de administratie van het schoutambt *'Herman van Delen tot Spankeren'* genoemd.

In 1681 was deze Herman betrokken bij een moord in het veerhuis in Rheden. In het hiervoor gevoerde proces voor het Hof in Arnhem werd hij aangeduid als *'Herman van Delen van de hof te Loo'*.

Op 'de Bockhorst' woonde een andere tak van de familie van Delen. Albert van Delen van 'de Bockhorst' werd in 1685 pandhouder van de 'Grote Hof het Loo'. Vervolgens is dit goed tot 1840 onderdeel geweest van het landgoed 'de Bockhorst'. Ergens in de 18^e eeuw is de naam van dit goed om onverklaarbare reden veranderd in 'de Peppel'. In 1769 verkocht Coenraad Willem van Dedem het landgoed aan Walrandus Feriet *'het Erf den Grooten Hoff te Loo alias de Peppel'* maakte deel uit van de transactie. Volgens de Kadastrale Atlas Gelderland 1832 Dieren hoorde de 'Grote Hof het Loo' in 1832 tot de bezittingen van de weduwe Feriet – Tilanus van 'de Bockhorst'.

Toen Elsabé, de dochter van Walrandus Feriet, in 1840 overleed werd het landgoed verkocht, onder andere *'het erf de Peppel of Groote Hof te Loo, bestaande in huis, schuur, twee schaapskooien, twee hooibergen, benevens hof,boomgaard, akkermaalsheggen, groot 16 bunders,34 roeden en 71 ellen (...) gaande uit een zeer gering gedeelte van dit erf tiend bezwaard met eenen jaarlijkschen uitgang* (soort belasting) *aan het domein van een nieuw mud rog en ten dele in pacht bij Breunis Gerritsen (...)*. De koper was J.C. Havelaar van het huis 'Hofstetten' uit Ellecom. In datzelfde jaar probeerde Havelaar ongeveer 30 ha broekgrond te kopen van de marke, *'daar ik door aankoop eigenaar ben geworden van de Bouwerij genaamd de Peppel onder Spankere gelegen, en geen Weiland daar bij is, zoude ik gaarne om daarin te voorzien en het door mij gekochte te vergrooten en uitte breiden, enige van de daar naast aangrenzende Broekgronden willen koopen (...)*'. De brief met dit verzoek bevindt zich in het archief van de marke van Dieren, Spankeren, laag Soeren en Ellecom. Of de koop al dan niet is doorgegaan is nergens vermeld.

De bouwlanden in een vrij groot gebied rondom de 'Hof het Loo' waren tiendplichtig, samen werd dit de *'grote tiend of de tiend toe Loo'* genoemd. Het gebied werd ook vaak met één van die namen aangeduid. In 1417 was Winalt Ridder uit Arnhem beleend met *'Den teende to Lo, gelegen in der kirspel van Spanckeren'*. De leen ging in 1455 over op zijn zoon Wynolt Ridder. In 1525 werd Olifyr Hackfort, burgemeester van Arnhem, beleend met de *'tiend toe Loo'*, hij was gehuwd met de enige dochter van Wynolt Ridder. De tiend is tot 1666 in de familie Hackfort gebleven. In 1666 verwierf Herman van Delen van 'de Bockhorst' de tiend, waardoor het met het landgoed 'de Bockhorst' werd verbonden en dat is zo gebleven tot 1840 toen het landgoed en de tiend werden verkocht.

In 1854 was een zekere Thomassen de pachter van de hof.

In 1917 kocht ir. P.J. van Voorst Vader 'de Peppel' en werd het goed weer toegevoegd aan het landgoed 'de Bockhorst' en dat is tot nu toe zo gebleven.

Van de 'Hof het Kleine Loo' zijn veel meer documenten bewaard gebleven dan van de 'Hof het Grote Loo'. In het archief van de 'Gelderse Toren' bevinden zich acht documenten met een gemeenschappelijk hoofdonderwerp, namelijk het begrip *'opruckinge van den saelwehr ende heeren goet cleijn Loo'*. *'Opruckinge'* betekent *'uitstel van hoorigheid'*, horigheid wil zeggen 'aan een heer onderworpen', *'saelwehr'* betekent *'grote hofstede van een heer'*, in feite hetzelfde als *'heeren goet'*. Tussen 1602 en 1726 werd om de zes jaar de Hof en Rekenkamer van Gelre *'opruckinge'* verzocht voor de 'Hof het Kleine Loo', hiervoor moesten

drie 'golt guldens tot 66 stuiver 't stuck' worden betaald. De betaling moest worden opgeschreven in boeken van de 'Heeren guldens' bij de rentmeester van de Veluwe. De eerste keer dat dit voorkwam was in 1602, toen werd het verzoek gedaan door Johan Gruyters en zijn echtgenote Gijsberta van Ulft. Op 6 mei 1931 is Gijsberta van Broeckhuijsen, weduwe van Gerrit van Rouwenoort met de 'Hof het Kleine Loo' beleend. Uit een acte van 1645 bleek Gijsberta van Broeckhuijsen de hof over te doen aan haar dochter Armgarda van Rouwenoort en haar echtgenoot Herman Sloot, die burgemeester was van Doesburg. Tevens werd zes jaar 'opruckinge' verzocht. In dezelfde acte werd het recht van overpad vastgelegd voor de buurman Derck Roeloffsen (misschien de pachter van de 'Hof het Grote Loo'?). Tot 1672 heeft het echtpaar Herman Sloot en Armgarda van Rouwenoort de 'Hof het Kleine Loo' in leen gehad. In 1672 overleed Herman Sloot, zijn zoon verkocht de hof aan 'Wilt Jan van Broeckhuijsen toe den Geldersen toorn'. Hiermee werd de 'Hof het Kleine Loo' weer aan het landgoed 'de Gelderse Toren' toegevoegd. Van Broeckhuijsen verzocht vervolgens de Rekenkamer om 'dit goet die tijt van ses naastkoomende jaeren bij opruckinge te mogen besitten en gebruiken'. Van de 'hof het Kleine Loo' moest jaarlijks 'tins en Heerengelt' worden betaald aan de rentmeester van de Veluwe, in 1710 was dat 14 guldens en 12 stuivers. In datzelfde jaar heeft Van Broeckhuijsen deze verplichtingen afgekocht bij de Rekenkamer in Gelderland. Hij betaalde daarvoor 438 gulden.

In 1713 heeft de schout van het ambt Rheden, Zeger van Arnhem, de waarde van de 'Hof het Kleine Loo' geschat in Caroli guldens. Hendrik Jansen was toen de pachter.

<i>'In den Dierener enck het Thijsselstuck groot 2 molder gesaeij*</i>	- 300
<i>Het Kerkenstuck groot omtrent 1 molder gesaeij</i>	- 120
<i>Bloemacker groot 1 schepel gesaeij</i>	- 50
<i>Het hoge stuck 5 schepel gesaeij</i>	- 150
<i>Een camp voor het huijs groot 5 molder gesaeij</i>	- 750
<i>Den havercamp 9 schepel gesaeij</i>	- 270
<i>Het Pesken 1,5 mergen biesig lant staet meesten tijt onder water</i>	- 50
<i>Het Broeckstuck 3 schepel gesaeij</i>	- 100
<i>Het Smoorlant (in Leuvenheim) 3 schepel gesaeij</i>	- 150
<i>De opgaende eicken en beucke bomen</i>	- 200
<i>Het huijs</i>	- 400
<i>Het schaepschot geheel oud en vervallen</i>	- 10
Somma	- 254

Oppervlakten cultuurgrond werden vaak in hoeveelheid zaaizaad 'gesaeij' uitgedrukt of anders gezegd: hoeveel zaaizaad er nodig was om een bepaalde oppervlakte te bezaaien. Voor een morgen 'mergen' was ongeveer één 'molder' zaaizaad nodig, dat is 125 – 136 liter zaad. Een morgen is 0,865 ha en een 'schepel' is 29 – 34 liter.

Het laatste verzoek tot 'opruckinge' is gedaan door Wilt Gerrit Jan baron van Rhemen in september 1788.

De 'Hof het Kleine Loo' heeft lang tot het landgoed 'de Gelderse Toren' behoord. Dat blijkt ook uit de 'staet en inventaris' in verband met de nalatenschap van Willem baron van Broeckhuijsen die in 1764 is overleden. In deze 'staet en inventaris' wordt onder andere vermeld: 'Het erff en goed kleijn Loo, pachter Frans Jansen onder den Ampte Rheede, Buijschap Spankeren gelegen, sijnde een heerengoedt'.

Van de periode 1733 – 1809 zijn vijf *'pachtcedulen'* of *'pacht seelen'* (pachtcontracten) bewaard gebleven. Ze verschillen weliswaar enigszins op details, maar zijn in grote lijnen gelijklopend. Het oudste pachtcontract is uit 1733. De verpachters waren Willem van Broeckhuijsen en Gertrij van Broeckhuijsen geboren Delen. De pachters waren Evert Hendricks en Jenneken Santbergen. Het tweede pachtcontract is uit 1743 met dezelfde verpachters en Jan Welmers en zijn echtgenote Jenneken Jansen als pachters. Het derde contract is van 30 november 1783. De verpachters waren toen G.J. van Rhemen en J.C. van Rhemen geboren Sloet, met het echtpaar Harmen Gerrits en Theuntje Breunessen als pachters. Het vierde contract werd op 20 augustus 1803 op *'de Gelderse Toren'* ondertekend. De ondertekenaars waren Wilt Gerrit Jan van Rhemen en Adriana Sophia van Rhemen geb. Schimmelpenninck van der Oije als verpachters en Derk C. Gerritsen en Elsen Weijers als pachters. Het vijfde en laatste pachtcontract is uit 1809. Het zijn dezelfde verpachters al in 1803, de pachters zijn nu Jacobus Maandag en Hendrica Walgemoed. Zij pachten *'ons Erve en goed (Klein Loo genaamt) geleegen in den Ampte van Rheden, buurtschap Spankeren, bestaande in Huijs, Schaapschot, Berg, Varkenskot en ovend, met de Hof en Groengrond om het Huijs, verder den bouwkamp voor het Huijs en het bouwlandt naast den hof dat er bij gehoord'*.

De pachtcontracten bevatten aanvankelijk nog elementen van *'horigheid'* dat wordt geleidelijk aan wat minder. De pacht werd aangegaan voor drie, zes, of twaalf jaar. De pachter moest op alle akkers rogge verbouwen en van de opbrengst *'de derde garve'* geven aan de verpachter. Dat wil zeggen dat iedere derde korenschoof, in feite een derde deel van de opbrengst, voor de verpachter was. Desgewenst moest de pachter het koren van de verpachter op de markt verkopen. Het loon voor de arbeider die het koren van de verpachter moest dorsen werd betaald door de verpachter, maar de pachter moest hem *'kost en drank'* verschaffen. Als de verpachter onderhoud liet plegen aan de gebouwen van de hof, dan diende de pachter de ambachtslieden te helpen, hen de kost geven en bouwmaterialen aan te voeren. De pachter moest jaarlijks 16 gulden pacht en het heerstedegeld betalen (heerstedegeld was een vorm van provinciale belasting die werd geheven over het aantal vuurplaatsen dat iemand in zijn of haar woning bezat). De pacht moest steeds worden betaald op *'Petri'* (dat is 29 juni, de naamdag van Petrus). De verpachter moest de verponding betalen (verponding is een soort grondbelasting die tussen de 17^e eeuw en 1832 werd geheven). Voorts diende de pachter als *'toebate'* (toegift) jaarlijks aan de verpachter geven: 3 dagen arbeid met wagen en paarden, twee paar kippen, 50 eieren en drie kapoenen (gecastreerde hanen). Er bestond ook de verplichting om jaarlijks een mud (ca. 115 – 137 liter) rogge (*'een mudde hondencoorn'*) aan de jagermeester te geven. Uit de opbrengst moesten de jachthonden worden gevoederd. In het contract stond ook een aantal verboden. Zo mocht de pachter geen mest of stro verkopen of op een andere wijze van de boerderij verwijderen. Bij de *'Hof het Kleine Loo'* hoorden eikenbomen en houtwallen. De pachter mocht geen hout hakken of snoeien en onder de bomen geen schapen laten grazen of plaggen slaan. Bij overtreding moest de pachter twee gulden boete aan de verpachter betalen. Ondanks het verbod in het contract, hebben meerdere pachters toch hout mogen hakken. Dat blijkt uit getuigenverklaring voor de schout van het Ambt Rheden en de schout van Brummen. Bij het beëindigen van de pacht en het verlaten van de hof mochten de voormalige pachters geen *'slieten'* (lange dunne palen voor de hooizolder) of andere balken meenemen, ook de hekken moesten blijven hangen. De pacht in geld was tussen 1733 en 1809 opgelopen van 16 naar 80 gulden.

Naast de pachtcontracten geeft ook het belet van Aangeving van 1805 van 'de Gelderse Toren' aan, dat het '*Kleine Loo*' nog steeds tot dit landgoed behoort. De totale oppervlakte van de hof was toen slechts 6 morgen en 435 roeden (een roede is 14,44 m²). Er werd bij vermeld dat de boerderij de laatste 10 jaar steeds in grootte was veranderd. De pachter Derk Gerritsen had ook het vrije gebruik van de markegrond.

Volgens de eerste Kadastrale Atlas Gelderland 1832 Dieren was in dat jaar Sophia wed. van Rhemen van 'de Gelderse Toren' de bezitster van 'het Kleine Loo'. De hof is onderdeel gebleven van het landgoed 'de Gelderse Toren' tot 1890. In dat jaar verkocht Caroline Cecilia Leembruggen, douairière (adellijke weduwe) van Rhemen, de hof die inmiddels 'Het Loo' werd genoemd, aan T.A. Wijers Schut. Zij trouwde in 1894 met G.J. Geerligs en sindsdien is de boerderij in het bezit van deze familie.

Bronnen,

Otten, dr., D., 1988. Landschap en plaatsnamen van de Veluwezoom. Uitg. Gysbers & van Loon – Arnhem.

Otten, dr., D., 1992. Het plaatsnamenboek van de Veluwe. Uitg. Gysbers & van Loon – Arnhem.

Schuurman, drs., E.I. en dr. N.W. Willemse, 2006. RAAP – Rapport 1348, Plangebied Spankerense Enk, Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. – Amsterdam.

De Vries, mr., 1960. De opkomst van Zutphen. In: GELRE Vereniging tot beoefening van Geldersche Geschiedenis, Oudheidkunde en Recht, 1960.

Noordzij, A., 2009. Gelre – Dynastie, land en identiteit in de late middeleeuwen. Werken Gelre 59, ISBN978-90-8704-067-3.

Gelders Archief, 0306 Commanderie van Sint Jan te Arnhem, inv. nr. 47, charter 27 augustus 1493.

Gelders Archief, 0306 Commanderie van Sint Jan te Arnhem, inv. nr. 471, charter 7 april 1434.

Gelders Archief, Gelderse Rekenkamer, Regestenlijst. Toegangsnummer: 0012, inv. nr. 1401.

Gelders Archief, Hof van Gelre en Zutphen, inv. nr. 27 Memories en Resolutiën van het Hof van Gelre en Zutphen; inv. nr. 4506 Criminele Resolutiën; inv. nr. 4551 Criminele processtukken.

Gelders Archief, 1653 Van Rhemen inv. nrs. 443, 447, 456, 468, 717.

Gelders Archief, Archief gemeente Rheden, archiefbloknr. 2500/2539 – 2540/2688, inv. nr. 447.

Kerckamp, H., 1966. Historie van Velp en Rozendaal. Uitg. Gysbers & van Loon – Arnhem.

Gelders Archief, Hof van Gelre en Zutphen, inv. nr. 27 Memories en Resolutiën v.h. hof van Gelre en Zutphen, inv. nr 4506 Criminele Resolutiën, inv. nr. Criminele processtukken.

Gelders Archief,ORA 203, Veluwe, inv. nr. 995.

Van Voorst Vader, W.L., 2000. Het Huis Genaamd De Bockhorst – Vanouds Gelegen in Veluwezoom – Ambt Rheden – Kerspel Spankeren. Eigen uitgave, archief 'de Bockhorst'.

Oorkondenboek van Lennep deel II, Deventer 1927.

Gelders Archief, blok 0001, inv. nr. 96, ligger van tijnsen 'hof te Loe'.

Sloet, mr. L.A.J.W. baron. Oorkondenboek 1872 – 1876.

Archief Gelderse Toren op foto's (beheerd door de archivaris van de Belangenvereniging Spankeren Gerard Hummelmans, dorpsweg 10). Inventaris zakelijk, nrs. 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51.

Andela, M., 2008. De Gelderse Toren, Landgoed aan de IJssel. Microgeschiedenis van de eigenaren, hun huis en de tuin. Walburg Pers. ISBN 978.90.5730.275.6

Leenregister van Bergh, 301 Spankeren.